

Деякі аспекти ярмаркування на Полтавщині в документах

Олена Дроздова

Кафедра інформаційної діяльності в економічних системах, Вищий навчальний заклад
Укоопспілки “Полтавський університет економіки і торгівлі”, УКРАЇНА, м.Полтава,
вул.Коваля, 3, E-mail: galia.drozdova2011@yandex.ru

This article deals with the fair development in Poltava region at the second half of XVII – XVIII centuries and its fragmentary displaying in different documents.

Ключові слова – ярмарки, торговельні заклади, продавці, покупці, Полтавщина, торговельні договори.

Термін «ярмарок» походить від німецького слова «jahrmarkt», що буквально означає «щорічний ринок». Тлумачні словники ярмарку визначають як «торг, що влаштовується регулярно, в певну пору року і в певному місці для купівлі-продажу товарів». Ярмарок є однією з найбільш масштабних ранніх форм торгівлі. Регулярно ярмарки в Україні почали діяти ще з XVI століття. Великого значення в житті місцевого населення цього періоду відігравали ярмарки. У другій половині XVII — на початку XVIII століття Полтава була одним з центрів торгівлі. У цей період ярмарки були головним місцем оптового й роздрібного продажу вітчизняного та іноземного товару. В середньому за рік на Полтавщині відбувалося близько 400 ярмарків. Найбільш відомими серед них були: Іллінський ярмарок в Ромнах, а з 1852 року він був переведений до Полтави, Лубенський, Миргородський, Сорочинський та інші.

За кількістю ярмарків на рік перше місце посідали Полтавська та Харківська губернії. Найбільші з них – це Іллінський ярмарок, проведення якого припадало на період з 20 липня по 1 серпня; Вознесенський ярмарок, який проводився у першій половині травня у Ромнах та Покровський ярмарок – 1 жовтня у Полтаві. Як правило, початок ярмарку приурочувався до релігійного свята, від якого ярмарок одержував назву. Такі ярмарки тривали від одного дня до двох тижнів. У XVIII столітті набули поширення кількадевні ярмарки, на які приїжджали купці з-за кордону. Наприкінці XVII століття був заснований знаменитий Іллінський ярмарок у Ромнах Полтавської губернії. Велике значення для краю мала транзитна торгівля. Полтавщина була зв'язана торговими шляхами із Слобідською Україною, Доном, Росією, Швецією, Австрією, Польщею, Литвою, Запоріжжям, Кримом, Волощиною, Туреччиною. На місцевих ярмарках продавалися імпорتنі тканини, металеві вироби, предмети розкоші, музичні інструменти, книги, дорогі вина, колоніальний крам. Із Полтавщини вивозили збіжжя, худобу, віск, мед, сало, горілку, шкіри, тютюн, поташ, скляні вироби, селітру та багато іншого. Прядиво, коноплі вивозилися в Санкт-Петербург і Ригу, смоляні линви в Ригу і Херсон, лляне полотно в Херсон, солонина в Санкт - Петербург, Кенігсберг, конопляна олія в Кенігсберг, а також жовтий

віск, свічки, олія, шкіра, щетина, льон, дьоготь, вапно, залізо, скло та багато іншого. Множилися також торговельні заклади постійного характеру: крамниці, рундуки, ятки. В 1802 році в губернії налічувалось 243 ярмарки, в 1862 році — 526. В кінці XVIII — першій половині XIX століття відбулося зростання збуту сільськогосподарської та промислової продукції, яке сприяло розвитку торгівлі.

Торговці на ярмарках поділялися на певні категорії, про що говориться в періодичних виданнях Полтавської губернії. Були "гуртівники", так називали оптових торговців, а також "перекупняки" – дрібні крамарі. Не велася торгівля і без метушливих "перекупок" та "перепродух", баб-"сидух". Не могли обійтися села без "фурщиків" – володарів возів-"фур", яким доручали продаж своїх виробів. "Щетинники" – торговців дрібним крамом. "Прасолами" називали торговців переважно рибою. "Підторжжям" називали торгівлю напередодні базарного дня, "розторжжям", "розбазар'ям" – завершення ярмарку. Гомінкий ярмарок у багатьох місцевостях був відомий як "товчок" ("точок"), "товкучий базар". Відносини між продавцем і покупцем регулювалися неписаними торговими правилами.

У Полтаві функціонувало 13 ярмарків, Кременчуці – 16, а також річковий порт на Дніпрі, в Костянтинограді і Лубнах – по 14, Кобеляках – 15, Ромнах й Золотоноші – по 11, Миргороді – 12, Гадячі – 10. Були ярмарки кількадемні, були й такі, що тривали кілька тижнів, наприклад, Георгіївський ярмарок у Гадячі продовжувався п'ять тижнів. Репрезентативною та органічною частиною джерельної бази з вказаної проблеми є періодичні видання. Важливим джерелом об'єктивного вивчення даного питання стали статистичні й довідкові видання, серед яких: випуски "Статистических ежегодников Полтавского губернского земства", випуски "Памятных книжек Полтавской губернии", випуски "Обзоров сельского хозяйства в Полтавской губернии (по сообщениям корреспондентов)", "Адрес-календари Полтавской губернии", "Адрес-календари и справочные книжки Полтавской губернии", "Полтавские земские календари", "Календари и записные книжки для корреспондентов Статистического бюро Полтавского губернского земства" та ін. [1–3].

Таким чином, ми можемо стверджувати про недослідженість даного питання в документознавстві та в умовах економічного реформування України зазначений напрямок потребує подальших наукових розробок.

Література

1. Статистический ежегодник Полтавского губернского земства за 1915 год. – Полтава: Тип. т-ва "Печ. дело", 1919. – 237с.
2. Труды Полтавской Учёной Архивной Комиссии / Под ред. В.И.Василенка, И.Ф.Павловского, Л.В.Падалки. – Вып.1. – Полтава: Электр. типо-литогр. И.А.Дохмана, 1905. – 137с.
3. Труды Полтавской Учёной Архивной Комиссии / Под ред. Л.В.Падалки и И.Ф.Павловского. – Вып.2. – Полтава: Электр. тип. Г.И.Маркевича, 1906. – 164с.